

2013
nr 3

FEED-BACK

FAMILJETERAPIFÖRENINGEN I
MELLERSTA OCH ÖSTRA SVERIGE

FAMÖS, familjeterapiföreningen i Östra Sverige.

Styrelsen

Annika Daveby-Karlquist, ordförande

Håkan Pettersson, kassör

Cecilia Scott-Wiklöf

Marie Stridh

Madeleine Cocozza

Rolf Hessel,

Mailadress: info@famos.se

Hemsida: www.famos.se

Medlemsavgift: 350:-/år

Plusgironummer: 24 67 84 -3

Innehåll

Några rader från redaktörerna	4
Ordföranden har ordet	5
Kassören har ordet	6
Några tankar från mitt kalejdoskop under Familjeterapikongressen i Ystad	7
Föreläsning "Våld i familjen"	11
De som inte fanns på kartan blev en väg vidare	13
Famös stipendium	18
Årsmöte 2014	18
Sfft´s Vetenskapliga symposium	18

Redaktörerna har ordet

Tidningen du nu håller i är årets tredje nummer av Feed back. Vi, Lena och Rolf, har nu varit redaktörer i fyra innehållsrika år. Det är dags att tacka för att vi haft förtroendet. Att sammanställa materialet som kommit in har varit ett roligt jobb. Vi vill tacka alla medlemmar som har bidragit med intressanta artiklar och reflektioner.

Tidningen är en möjlig mötesplats. Andra mötesplatser är de föreläsningar Famös och andra lokalföreningar arrangerar. Men för oss som är intresserade av familjearbete är nog Sfft´s kongresser den största och mest inspirerande sammankomsten. Där ges många goda tillfällen till givande möten. Vi vill verkligen uppmana dig, som ännu inte deltagit, ta chansen att uppleva en familjeterapikongress. När och var? Kolla Famös och Sfft´s hemsida.

Lena Wallin, Rolf Hessel

Ordföranden har ordet

Tänk vad tiden går fort! November månad har börjat och vi är i full färd med att få ihop ett nytt nummer av Feedback som blir det 3:e för i år.

De tio månader som jag har haft förmånen att få vara ordförande för föreningen har varit innehållsrika med många spännande möten, styrelsemöten, föreläsningar och nu sist kongressen i Ystad. Ett stort Tack till alla som har bidragit med något stort eller smått.

Vi hoppas också att ni medlemmar vill fortsätta bidra till vår tidning Feedback. Eller är det så att den inte behövs eller fyller någon funktion längre?

Det är en viktig fråga och vi i styrelsen har ställt oss den vid flera tillfällen. Tyck till och kom med ditt bidrag om du ser ett värde i att få Feedback!

Det som är på gång i föreningen närmast är vårt Årsmöte 20 januari 2014. Jag hoppas att det får bli en mötesplats för oss alla som arbetar med och är intresserade av arbete utifrån ett familjeperspektiv.

Att få träffas och utbyta erfarenheter och idéer känns viktigt när trycket på arbetsplatserna gör att det inte finns så mycket tid för detta.

Jag hoppas vi blir många som träffas i januari!

Till sist vill jag önska Dej en

RIKTIGT GOD JUL och GOTT NYTT ÅR!

Kassören har ordet

Som kassör i FAMÖS är jag bland annat en av ledamöterna i föreningens stipendienämnd. Det har de senare åren varit glest med ansökningar om att få bidrag ur denna fond. Men glädjande nog börjar medlemmarna få upp ögonen för att den finns och att man kan få bidrag till en kurs, konferens eller andra utbildningstillfällen. Detta år fick en av våra medlemmar bidrag till deltagandet i rikskongressen i Ystad. Fondmedlen ska användas, så glöm inte denna möjlighet. F.n. är det ett söktilfälle per år, 15 april, tidigare två tillfällen per år. Vi är inte helt nöjda med denna förändring. Kom gärna med förslag på hur man ska organisera detta. Stadgarna kan ändras vid årsmötet.

En annan av mina trevliga uppgifter är att ta emot inbetalningar av medlemsavgiften till föreningen. Detta år växer vi lite och förhoppningsvis är det ett tecken som innebär att intresset för familjeterapi tar fart igen. Det finns andra tecken på det. Bl a var rikskongressen i oktober fullbokad och intresserade stod i kö för att få plats.

Har ni några frågor, upplevt att ni inte fått info, saknat SFFT:s tidskrift eller Feedback, hör av er till mig. Jag kan ha missat er i adressregistret. Har ni flyttat, bytt e-postadress, meddela det till mig så jag kan se till att det också meddelas till riksföreningen.

/Håkan Pettersson,

kassör FAMÖS

khpettersson@gmail.com

Några tankar från mitt kalejdoskop under Familjeterapikongressen i Ystad

Förväntansfull i det vackra höstvädret, åker jag med tåg från Norrköping till Ystad. Mitt resällskap är liksom jag utbildad familjeterapeut. Det är roligt att göra den här resan tillsammans. Vi förde dialoger om stort o smått, allt det som tillhör våra liv i relation till andra och till oss själva. Vi pratar non stop till 21.00 då var och en går till sitt rum på Ystad Saltsjöbad.

Jag träffade på många människor jag känner både från socionomutbildningen på 80-talet och senare psykoterapeutprogrammet i Umeå. Där är också Erik Abrahamsson en lärare jag haft. Jag tänker på det resonemang vi hade på utbildningen då Erik hjälpte oss att fundera på hur en användbar familjeterapeut är:

- modig
- omhändertagande
- osäkert säker
- dansant
- leksamt påhittig
- idog
- i flytzone och umgås med sin förvirring

Inspirationsområden som är användbara för en familjeterapeut och kan vaskas mycket ur, för mig, är film, litteratur, teater och musik. Jacques Werup som var kongressens hemliga gäst sammanfattade livsfrågor och kongressdagarnas innehåll på ett finstämt poetiskt och filosofiskt sätt.

Min utbildningshandledare Matz Sparrman möter jag också. Han bidrog och inspirerade mig och några studiekompisar att ha modet och lusten att i en språkssystemisk anda fortsätta med direkthandledning som innebär att hela familjen/paret medverkar.

En god middag och många intressanta samtal fördes kring bordet. Vid mitt bord satt ett tiotal människor från norr till söder, från kommun, landsting och privat verksamhet.

Barnperspektivet ett samtalstema som förekom som ingrediens vid middagen. Vi konstaterade att Beardslee familjeintervention är på frammarsch att implementeras i vuxenpsykiatri och även inom den somatiska vården runt om i landet.

Om du vill veta mer kan du finna beskrivning av metoden på: www.anhoriga.se

Spaavdelningen var underbar med bubblor inne och varm bassäng ute.

Där planerades i samtalsgänget bland bubblorna att forska mer kring olika inriktningar om handledningar och samplanering över verksamhetsgränser, spännande.

Utifrån min familjeterapeutiska vardag på vuxenpsykiatri har jag mer och mer reflekterat på vilken handledning som är utvecklande för just mig och som bidrar till hjälp i mötet/behandling med familjer/par/anhöriga som kommer till mig. Jag söker fler verktyg mellan praktik, handledning och teori. Utifrån mina funderingar just nu kring handledningsfrågor valde jag att lyssna på seminariet med Elisabet Wollmén, leg psykolog/leg psykoterapeut "Handledning utifrån en konstnärsmetafor – finns det andra sätt att bedriva handledning på än att dra ärenden?". Hon säger att det är viktigt att deltagarna blir modigare, att upptäcka relationella sammanhang och lär sig att se – i betydelsen inse – de fördomar vi ofta benämner "verkligheten".

Elisabet utgår från "luvan" som den handledde har på sig och lyssnar på språket kring ideologier, värderingar och erfarenheter, som är "luvans" innehåll. Istället för att "dra ärende" och ge information som format, så kan det handla om att ge uttryck för sina upplevelser o känslor genom penseldrag. För att komma ifrån prestationskravet kan man ge den högerhänta uppgiften att

måla med vänster hand. Det är viktigt att få tillgång till improvisation, inte ha kontroll och att samskapa med en genuin dialog i gruppen. Inte heller planera exakt vad som ska hända under handledningen utan vi ska samspela och samskapa. Handledningen är ett eget ämne, ett konststycke med

- färger – kulörer
- ljus – skugga
- lekfullhet – öva - pröva

Det är viktigt att skapa ett lekutrymme som är befriat från förförståelse, det handlar om här och nu. Upplevelser som är ordlös. I Elisabets fasta ram, kontextmarkerade möten, utgår hon från frågorna * vilka är här * har ni här att göra * vad har vi att göra * är vi på rätt spår * när slutar vi?

Handledarens uppgift är att leda uppgiften, skulptera språket genom att lyssna på vardags- och kroppsspråket och rösten (kroppens svansföring). Det gäller att aktivera slumrande färdigheter och att den handledde får hjälp till att finna konstnärliga uttryck.

Är du nyfiken och vill veta mer om Elisabets handledning kan du läsa mer på www.lifestaging.se

Carina Håkansson, Familjevårdsstiftelsen Göteborg, pratade om "det utvidgade terapirummet". Hennes avhandling som snart är klar, utgår från metoden att förstå och skapa mening av egna erfarenheter för att härigenom visa på något väsentligt fenomen i egen praxis. Enligt Carina så uppfattade jag att det är 7 centrala teman som är viktigast.

- Närvarande innebär att inbegripa sig själv i mötet, beröras av den andre
- Att möta sig rent fysiskt, ge avtryck
- Delaktighet, dela våra känslor o tankar
- Omedelbarhet, intuition
- Personligt ansvar, stå upp för det man säger och vet

- Förmedla hopp
- Möjliggöra dialog

Vill du fördjupa dig i Carinas forskning kan du kontakta henne på carina@familjevardsstiftelsen.se eller läsa mer på www.familjevardsstiftelsen.se

Jag lyssnade också på Gisela Pribe, Dr med, leg psykolog/psykoterapeut och universitetslektor i psykologi, Linneuniversitetet.

Hon berättade om Kärlek och sex på nätet - hur kan vi arbeta med detta i familjeterapin?

Seminarier är mycket intressant och ett tips till familjeterapiföreningen Famös är att anordna ett seminarium och bjuda in Gisela Pribe.

”Det är ingen mening med att uppleva intressanta saker som ....., om man inte har någon att dela det med” (Nalle Puh)
Det är just att dela upplevelser med andra som en familjeterapikongress kan bidra med och inspirera till vidare utveckling tycker jag.

Yvonne Freudenthal

Föreläsning "Våld i familjen"

En tidig måndagsmorgon träffas en blandad skara människor för att få ta del av två föreläsningar anordnade av FAMÖS. Själv så arbetar jag som psykolog på samma arbetsplats som Rolf Hessel som är en aktiv terapeut inom denna förening för familjeterapi i mellersta Sverige.

Föreläsningen rev igång med två entusiastiska Linköpingstjejer som berättar om en behandlingsmetod som benämndes som KIBB (kognitiv integrerad behandling vid barnmisshandel). Jag har inte för avsikt att redovisa dess hela innehåll, utan lyfter ut de delar som fångade mitt intresse.

Där definieras vad som menas med misshandel samt vilka effekter detta kan ha på ett barn. Det öppnade massa nya funderingar när perceptuella förändringar omnämndes, tyvärr omnämndes det i förbigående. Flera dagar senare så gick det upp för mig, att till varje tanke måste en känsla kopplas som skapar dess subjektiva betydelse. Tänk bara vad ordet lördagsmys kan få för tolkning om pappa och mamma är fulla och bråkar. Känslor, tankar och betydelser kopplade till detta ord är nog väldigt annorlunda för ett barn som fått krypa upp i knäet hos pappa. Naturligtvis är det inte bara kognitiva nätverk som skapas utan även emotionella nätverk som i sin tur skapar skilda perceptioner. Då slår det mig att detta även bör skapa en ökad sårbarhet, dvs när något negativt inträffar så väcks andra negativa tankar och känslor till liv i form av associationer, dvs associativa processer är ju det som skapar ett neuralt nätverk. Ju mer negativa händelser som vår historia inrymmer desto mer negativa känslor återskapas.

Bland åhörarna så var det någon som frågade om KIBB modellen inte innehöll några konsekvenser om man bryter mot uppgjorda överenskommelser? Svaret på frågan var att man enas om att man brutit mot kontraktet. Då tänkte jag på Olle Wadström, gurun inom beteende terapeutiska modeller, tänk om han hörde detta. Hans föreläsningar om S (stimuli) → R (respons) → K

(konsekvens), där fundamentet i inläring består av att konsekvensen släcker ut eller stärker ett beteende. Naturligtvis blev det en kognitiv dissonans som gjorde att jag hade svårt att låta bli att fundera. Är du psykolog, bör en närvaro på FAMÖS föreläsningar nog övervägas. Två veckor senare så pratade jag med Olle om det var möjligt att använda handledningstiden till att få prata mer om detta. Till min lättnad och oro så hade jag inte missförstått eller missat något på Olles lektioner. Nästa föreläsare var en trevlig kille från barn- och ungdomsverksamhet som är en mansmottagning mot våld, hedersvåld och förtryck. Där lyftes sociologiska förklaringsmodeller fram. De var så vida att ord som demokrati, tryckfrihet och åsiktsfrihet kom upp. Det var ett socialkonstruktivistiskt synsätt som andades förklaringsmodeller, där vi på många sätt är ett uttryck för vår historia och de handlingar som vi utför exemplifierar därför denna. Funderade på om begrepp som ont och gott kunde existera i sådana värdegrunder, dvs kan vi anses som onda eller goda om allt vi gör exemplifierar tidigare inlärd värdegrunder inom rådande kultur och/eller subkultur som i sin tur skiljer sig, alla gränser suddas ut, eller gör dom det? Om det finns något fel så måste det också finnas något rätt, men vem bestämmer det och hur vet man att det är rätt? Då slog det mig plötsligt vad Kant egentligen höll på med, när han pratade om sina kategoriska imperativ, det måste finnas ett rätt och fel som alltid är rätt och fel oavsett omständigheter eller kulturer. Nöjer mig med att konstatera att det är ett komplicerat samtal som ändå måste förstås utifrån att det aldrig kan vara berättigat att göra en annan människa illa.

Tack FAMÖS för alla nya tankar och för det fria ordet, kändes skönt att förstå vad jag inte förstår...

Peter Byström

De som inte fanns på kartan blev en väg vidare

Om två ungdomars bidrag i ett nätverksmöte

Så var förberedelserna klara. Vi har ett uppdrag att inbjuda de viktiga människorna runt Robin till ett nätverksmöte. Som vanligt har vi räknat med att det finns fler människor än man tror som delar samma oro och omsorg när det blivit trassligt för en ungdom. Vi har utforskat Robins sammanhang när vi ritat nätverkskartan och skrivit inbjudan tillsammans med flera personer i Robins familj. Nu väntar vi på mamma och pappa som kommer från sina olika hem. Vi väntar också på både mormor och farmor, både faster och moster och morbror. Fin uppslutning för att mötas i samtal med några av yrkeshjälparna från skolan och socialtjänsten.

Vi möblerar mötesrummet och cirkeln av stolar andas förväntan inför samtalet. Musik av Robins favoritartist fyller det väntande rummet. Vi öppnar dörren till väntrummet som blivit trångt som en spårvagn i rusningstid. Mobiliseringen har fortsatt av familjens egen kraft och vi får också hälsa tre ungdomar välkomna. Det är Sara, Robins storsyster hos mamma och hennes kompis Kia som bor tillfälligt i familjen. Det är också Kalle som visar sig vara Robins storebror hos pappa, och han fanns inte med på kartan när Robins nätverk beskrevs. Familjen har varit noga med att de inte vill att Robin själv ska vara med i mötet, men det verkar viktigt för dem att de andra ungdomarna bjöds in och kom med.

Vi får berättat vad Robin sagt när de pratat om vilka som skulle träffas för möte idag. Han undrar varför inte han själv ska vara med. Han undrade också över en hel rad andra personer i släkten: varför ska inte de också vara med?

När 15 personer satt sig i ringen börjar de berätta om Robin. Robin är 13 år. Vi får veta att han är en pojke som är glad, mysig,

artig och hövlig, generös, någon som många tycker om. När de vuxna berättar uttrycker de sig lite tvekande, det är svårt att säga de där sakerna de uppskattar hos Robin. Det är som att all den oro som växt sig stark det senaste året liksom skymmer lite. Det som tycks ta störst plats är det där med Robins ilska och allt det där som blivit så mycket svårigheter.

I ringen finns också ungdomarna. Robins storebror har varma bruna ögon och varm röst. "Robin, han är en person som bara kan lysa upp min dag! Han är väldigt rolig och lite goofy liksom!" Kia, kompisen till Robins storsyster fortsätter. Hon sitter rak i ryggen och hennes mörka hår ligger i ordnade lockar fram över axeln. "Robin är en kille som verkligen går in för det han bestämt sig för, till 100%! Han är väldigt musikalisk också..."

Samtalet närmar sig de olika svårigheterna som vuxit den senaste tiden. De vuxna pratar om vad det kan vara som gör Robin så arg. En av de professionella som haft i uppgift att ha samtal med Robin har tankar om att Robin bär en sorg. Det kan vara så att han längtar efter ännu mer uppmärksamhet från sin pappa. Pappa lever ensam och har ansvar för ytterligare två mindre syskon. Pappa blir berörd och kanske trängd. Han tvekar först, men lutar sig sedan framåt och delar sina tankar. Han berättar med en röst som nästan vill brista lite ibland, om hur han också kämpar med att handskas med Robins ilska, om tonårslivet och gränserna och otillräckligheten. Han pratar ensam, men öppet och rakt till hela ringen. Vi undrar om situationen i samtalet kommer att bli för stor belastning för honom? Vi tänker på vårt ansvar att också uppmuntra att det kanske finns andra tankar också om varför Robin är arg och hur det är med den där sorgen.

Pappa säger att situationen är komplex förstås, men han är nyfiken på att veta mer om vad som kunde vara skäl till Robins sorg ihop med just honom som pappa. Freddy som tog upp

tankarna om sorgen får hjälp att berätta mer medan pappa får lyssna.

Sedan blir det helt tyst.

Bara det ohörbara men påtagliga sorlet av de inre dialogerna.

Vad ska man säga? Vem ska säga något? I vilken riktning ska samtalet gå vidare?

Efter en liten stund är det storebror Kalle med den varma lugna rösten som bryter tystnaden. Han sitter bredvid sin pappa. Med försiktig röst säger han "Jag vet vad han menar, det där med sorgen... Jag känner igen mig så mycket i Robin. Det var så för mig också. När jag var som honom så var det ju han som var mitt småsyskon som tog så mycket av pappas uppmärksamhet" Pappa är lutad mot Kalles håll i sin stol. Han nickar när Kalle berättar mer om den där ledsna avundsjukan som kan kännas så stark ibland. "Jag har alltid vetat att pappa älskar oss lika mycket, men det blir ändå små grejer som man tänker att det inte är nån idé att prata om just nu, men så byggs det på. Det tog tid för mig också innan jag pratade med någon om det. "Vi blir nyfikna, vem var det han pratade med då? "Farmor". Farmor är ju med i ringen, och faster, de bjuds in i det fortsatta samtalet tillsammans med Kalle och pappa också. De vet viktiga saker tillsammans.

Samtalet går vidare. I luften finns inga anklagelser mot varandra. Utrymmet inne i cirkeln fylls av frågor till varandra, av igenkännande, delad oro och osäkerhet. En gemensam villrådighet om hur Robin kan få hjälp så att livet för honom kan fungera bättre. Det finns en besvikelse över bemötande från skolan. Skolan som låtit Robin och hans mamma veta att han är "ett problembarn". "Det är inte okej!" säger mamma med kraft. På BUP har de gjort några tester och sedan fick han medicin. Men han blev så avstängd då beskriver mamma. "Jag bestämde själv

att vi skulle trappa ut medicinen helt och hållet. Det har vi gjort nu. Nu märker jag att hans känslor har kommit tillbaka. BUP har frågat Robin om han tagit droger. Han har berättat att han provat att röka en joint en gång. Så nu tror de att han är "en pundarunge" också! Det är inte okej!" säger mamma med ännu större kraft.

Jag och Erik som är samtalsledare känner stor vördnad inför den dialog som pågår. Alla lyssnar med stort allvar utan att avbryta varandra.

Mot slutet av samtalet följer vi deltagarna på en tidsresa ett år in i framtiden. Framtidsdialogens frågor hjälper oss att föreställa oss hur situationen är för Robin nu. Nu, ett år framåt i tiden när allas oro har minskat. Vi får veta vad var och en har bidragit med för att förändra situationen. Med en försiktig glädje i rösterna beskriver de vuxna hur de har funnits där för Robin och också för varandra. Storebror Kalle säger "Jag kommer ihåg det Kia sa när hon beskrev Robin, att han kan gå in för något till 100 %. Och jag tycker ju om att vara med Robin. Jag har varit mycket mer med honom nu och vi har spelat de där dataspelen som han gillar". Kia säger "Jag såg ju att Robin var musikalisk, han är faktiskt riktigt duktig. Jag har hjälpt honom att hålla på mer med musiken. Tack vare det har han börjat hänga med annat folk, musikfolk. De är lite bättre för honom än de han hängde med förut. Han har börjat skriva mer egna texter och han har faktiskt spelat in flera låtar också. Han är riktigt duktig!"

Innan vi bryter upp blir det viktigt att komma överens om vem som ska berätta för Robin om innehållet i det här samtalet. Några sekunder är det tyst. Mormor, som varit mycket tystlåten under mötet sträcker ut hela armen och pekar rakt över ringen, "Kia, jag tycker att Du ska prata med Robin. Och Kalle. Jag tror att han verkligen skulle lyssna på er!" Alla instämmer och gör en plan för precis när det ska ske.

Ungdomarna som inte fanns på kartan blev viktiga för vägen genom samtalet ikväll och för det fortsatta samtalet med Robin. När alla hittat vägen ut dröjer sig tilliten till två modiga ungdomar kvar i det varma rummet. Utanför hörs spårvagnen som lämnar hållplatsen.

Maria Bark
Familje- och nätverksterapeut
Norrköpings Nätverkslag

Famös delar ut stipendier!

FAMÖS styrelse delar varje år ut ett stipendium.

Syftet är att ge medlemmar möjligheter till fortbildning genom deltagande på kongresser, föreläsningar eller andra utbildningstillfällen.

Du kan söka stipendiet en gång per år och ansökningstiden går ut 15 april.

Det krav som finns för dessa stipendier är att du dels måste vara medlem i FAMÖS, dels att du skriver något om det du fått stipendium för i vår tidning Feed-Back.

Sök stipendiet, ta chansen, få bidrag till att göra något du vill!

Årsmöte 2014

Famös har årsmöte 20 januari i Linköping

Plats: Föreläsningssalen på BUP

Tid: 18.00

Reservera detta datum, planera samåkning och kom.

Vi bjuder på rejäla smörgåsar, dricka, kaffe och kaka

För planeringen är det bra att veta ungefär hur många vi blir.

Anmäl dig till Håkan, khpettersson@gmail.com

Vetenskapligt symposium

FAMÖS arrangerar nästa höst Sfft´s Vetenskapliga symposium i Linköping den 22/10 - 23/10 2014.

Program kommer att presenteras inom kort. Håll koll på hemsidan

FAMILJETERAPIFÖRENINGEN I
MELLERSTA OCH ÖSTRA SVERIGE